

ΣΤΑ ΡΩΜΑΪΚΑ ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΑ

ΟΙ ΤΡΟΜΕΡΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΤΩΝ ΜΟΝΟΜΑΧΩΝ

«Ο Ρωμαϊκός λαός και η διασκεδάσις. Άρτος και θεάματα! Τὰ περίφημα Ρωμαϊκά ἀμφιθέατρα. Οἱ μονομάχοι. Τὰ μαρτύρια τῆς ἐκπαιδεύσεώς των. Αἱ παραστάσεις τῶν ἀμφιθέατρων. «Χαῖρε, Καίσαρ!...». Οἱ τρομεροὶ ἀγῶνες. «Θάνατες στὸ νικημένο!». Οἱ πρόγονοι τῶν τυρομαχῶν. Μονομαχίαις θηρίων. Ἄλλες εἰρηνικώτερες διασκεδάσεις τῶν Ρωμαίων, κλπ.

Σὲ ὅλες τὶς ἐποχὰς οἱ ἀνθρώποι ἀγαποῦσαν τὶς ἐορτὲς καὶ τὰ θεάματα, μὰ ποτὲ ἢ ἀγάπη τους αὐτὴ δὲν μετεβλήθη σὲ ἀληθινὸ πάθος, ὅπως ἐγίνε στὴν ἀρχαία Ρώμη. Ποτὲ ἄλλοτε δὲν εἶχε δεῖ ὁ κόσμος, οὔτε καὶ θὰ δῆ ποτὲ στὸ μέλλον τὶς ἐκατὸν ἐβδομήντα πέντε μέρες τοῦ ἔτους ν' ἀφιερώνονται σὲ πανηγύρεις καὶ νὰ ξοδεύονται περιουσίαις ὁλόκληραις μὲσα σὲ λίγες ὥρες γιὰ νὰ διασκεδάσῃ τὸ πλῆθος. Ἡ παροχὴ θεαμάτων στὸ Ρωμαϊκὸ λαὸ ἐθεοῦρετο ἀπὸ τοὺς ἀρχόντας του ὡς ἓνα μέσον διοικητικῆς του. «Ὅταν οἱ Ρωμαῖοι διασκεδάζουσι, ἔλεγε

ἀναμμένα σίδηρα καὶ τοὺς ἐφύλακίζαν σὲ φοιτωδὴ κρατητήρια. Μονάχα τροφὴ τοὺς ἔδιναν ἀφθονὴ καὶ ἐκλεκτὴ γιὰ ν' ἀναπτύσσονται γρήγορα οἱ φυσικὰς τους δυνάμεις. Ὑστερ' ἀπὸ δύο χρόνια τοὺς παρουσίαζαν τέλος στὸ κοινόν, τὸ ὁποῖο τόσο ἀνυπόμονα τοὺς ἐπερίμενε. Δυὸ ἢ τρεῖς βδομάδες πρὸ τῆς ἐμφανίσεώς των ἀνηγγέλλετο ἡ εἶδηση στὸ κοινὸν διὰ παναξίδων, τὶς ὁποῖες κρεμοῦσαν στὰ σταυροδρόμια τῆς πόλεως. Ἡ ἡμέρα τῆς ἐμφανίσεως ἔρτασε. Σιγὰ-σιγὰ οἱ δρόμοι γέμιζαν ἀπὸ περιέργους, πού ἐρχόντουσαν ἀπὸ τοὺς ἀγρῶν καὶ ἀπὸ τὰς γειτονικὰς πόλεις. Ὅλοι διεψύθοντο πρὸς τὸ ἀμφιθέατρο. Ὅσοι δὲν εἶχαν ὠρισμέναις θέσεις μέσα σ' αὐτό, οἱ μὴ ἐπίσημοι δηλαδὴ, ἀγόραζαν τὴ εἰσιτήριά τους ἀπὸ τὸ Ταμεῖο καὶ κατελάμβαναν τὴ θέση πού τοὺς ὥριζε τὸ εἰσιτήριό τους.

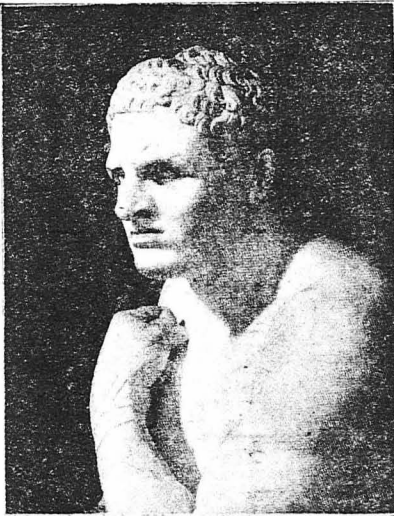
Ἐντομεταξὺ ἐφθάναν καὶ οἱ μονομάχοι ἐπάνω σ' ἀμάξια πλουσιωτάτα στολισμένα, φορῶντας τὰ πῶ λαμπρὰ τους ἐνδύματα καὶ κρατῶντας ὅπλα πού ἀπάστραφταν. Τὸ πλῆθος τοὺς ἐπενυημοῦσε μ' ἐνθουσιασμὸ καὶ ἡ παραστάσις ἀρχίζε μὲ παρέλθει τῶν μονομαχῶν πρὸ τῶν θεατῶν. Προχωροῦσαν ἀργὰ σὲ δύο σειρὰς. Ὅταν ἐφθάναν πρὸ τοῦ αὐτοκρατορικῆς θεωροῦ κατεβάζαν τὰ ὅπλα τους πρὸς τὴ γῆ καὶ ἐφώναζαν τὸ περίφημον ἔκνειο: «Ave, Coesar, morituri te salutant! (Χαῖρε, Καίσαρ, οἱ μελλοθάνατοι σὲ χαιρετοῦν.) Ἐπειτα πηγαῖναν καὶ κατελάμβαναν τὶς θέσεις τους ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἐβγαίναν μὲ τὴ σειρὰ τους. Ἐξάρνα, σάλπιγγες ἀνηγοῦσαν. Ἦταν τὸ σύνθημα τῆς ἐνάρξεως τῶν ἀγῶνων. Διαδοχικῶς οἱ μονομάχοι ἀρχίζαν νὰ παλεύουν, ὑπὸ τοὺς ἴηους σαλπύγγων καὶ κεράτων. Οἱ «διεπύλοισι» μισογύμνοι, χωρὶς ἄλλο ὄπλο ἀμύνει παρὰ ἓνα δίχτυ, κρατῶντας στὰ χεῖρά τους μίαν τριάννα καὶ ν' ἓνα μαχαίρι ἐξορροῦσαν στὸ στοίβο, παρακολοῦθούμενοι ἀπὸ ἄλλους μονομάχους πού φοροῦσαν περιεκαλαῖα καὶ κρατοῦσαν ἀσπίδα καὶ ξίφος ἢ καταδιώκοντας τοὺς Γαλάτας μονομάχους, οἱ ὁποῖοι, καθὼς ἦσαν βαρεῖα ὀλιόμηνοι, τοὺς ἐπερίμεναν γοατιστοί. Οἱ δικτυβόλοι ἐπεδίωκαν νὰ σκεπάσουν μὲ τὸ δίχτυ τους τὸν ἀντίπαλό τους, νὰ παραλύσουν ἔτσι τὶς κινήσεις του καὶ νὰ τοὺς καταφέρουν τὸ θανάσιμον χτύπημα. Οἱ Σαρνίται πάλι, προστατευόμενοι ἀπὸ μεγάλαις τετραγῶνας ἀσπίδες ἵψους ἐνὸς ἀνθρώπου, διασταίρωναν τὰ κοντὰ ξίφη τους μὲ τὰ χαμπιλωτὰ σπαθία τῶν Θρακῶν μονομάχων. Οἱ ἱππεῖς μονομάχοι, ὀλιόμηνοι μὲ μακρὰς λόγγες, ὀρροῦσαν ὁ ἓνας ἀπάνω στὸν ἄλλο καλπάζοντας. Ἦσαν καὶ οἱ ἀρηματῆλαι μονομάχοι οἱ ὁποῖοι ἐμάχοντο ἀπὸ τὸ ἕφος ἀκόμη τῶν πολεμικῶν των ὁρμάτων. Οἱ μονομάχοι ποτὲ ἐμάχοντο μεμονωμένον ἓνας πρὸς ἓνα, καὶ ποτὲ καθ' ὀμίλους, ὁπότε γινόταν

Ο ΣΑΛΠΙΓΚΤΗΣ (Ἄγαγμα τοῦ Τσερόμ)
Τὸ σύνθημα τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἀγῶνος τῶν μονομάχων τὸ ἔδιδαν εἰδικοὶ σαλπιγγεῖς, οἱ ὁποῖοι ἐξακολούθουσαν νὰ σαλπίζουσι καθ' ὅλη τὴ διάρκειαν τῆς πάλης πολεμικὰ θούρια.

πράξεις αὐτῶν πού τοὺς κυβερνοῦν. Ἄμα ἔξορι κανεὶς νὰ διασκεδάσῃ τὰ πλῆθη, γίνεται δημοφιλέστατος. Ἡ μαγία αὐτὴ τῶν Ρωμαίων μὲ τὰς διασκεδάσεις ἀνάγκαια στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς Δημοκρατίας των. Ὁ Ἀβγουστος, κατόπιν, καὶ οἱ ἄλλοι αὐτοκράτορες οἱ διάδοχοί του, θέλοντες νὰ βασιλεύσουν ἐν εἰρήνῃ, ἐπεχείρησαν νὰ στρέψουσι ἀκόμη περισσότερο τὴν προσοχὴ τοῦ πλῆθους πρὸς τὰς διασκεδάσεις, οἱ ὁποῖες, σὲ λίγο, ἔγιναν ἀνάγκη ἀπαραίτητη γιὰ τὸ λαόν. «Ὁ λαός, γράφει ἓνας συγγραφεὺς τῆς ἐποχῆς, γιὰ δύο μονάχα πράγματα ἐνδιαφέρεται: γιὰ τὸ φρομὶ του καὶ γιὰ τὰ θεάματα».

Μεταξὺ τῶν θεαμάτων αὐτῶν, τὰ πῶ προσηφίλη ἦσαν οἱ ἀγῶνες τῶν ἱπποδρομιῶν καὶ τῶν ἀμφιθεατρῶν. Τὰ ἀμφιθέατρα μᾶς εἶνε πολὺ γνωστὰ ἀπὸ τὰ σωζόμενα ὡς σήμερα ἐρεῖτιά τους. Εἶχαν σχῆμα ἑλλειψοειδές. Ἀκρίβως στὴ μέση, στὸ μέρος δηλαδὴ τοῦ ἐδίδετο τὸ θέαμα, τὸ ἔδαφος ἦταν στρωμένο μὲ ἄμμο, ὀλόγυρα δέ, στὶς κερκίδες ἦσαν οἱ θέσεις τῶν θεατῶν. Περίφημα ἀμφιθέατρα ἦσαν τὸ Κολισσαῖον πού χωροῦσε 50.000 θεατῶν, τῆς Νίμης πού χωροῦσε 30.000 καὶ τῆς Ἀρλῆς πού χωροῦσε 25.000.

Τὰ ἀμφιθέατρα ἦσαν ὁ τόπος τῆς δράσεως τῶν περιφημῶν μονομαχῶν. Οἱ μονομάχοι αὐτοὶ ἦσαν ἓνα εἶδος στρατιωτῶν πού ἐπάγγελλαν τους εἶχαν νὰ παλεύουν μεταξὺ τους πρὸ τοῦ κοινού, νὰ σκοτώνουσι ἢ νὰ σκοτώνονται γιὰ νὰ τὸ

ΤΥΠΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥ ΠΑΛΑΙΣΤΟΥ

ἀληθινὴ μάχη. Καὶ γιὰ νὰ μὴν ὑπάρχῃ φόβος νὰ τὸ σῶσι κανεὶς τους ἀπὸ τὸν ἀγῶνα, περιστοιχίζοντο ἀπὸ δούλους, οἱ ὁποῖοι ἀνάγκαιαν ὅσους λιποψυχούσαν νὰ συνεχίζουσι τὴν πάλη, μὲ καρτωτικές ἢ μὲ φλογισμένα σίδηρα.

ΟΙ ΠΕΡΙΦΗΜΕΣ ΡΩΜΑΪΚΕΣ ΑΡΜΑΤΟΔΡΟΜΙΕΣ (Πίναξ τοῦ Τσεόκα)

σκοτῶνται γιὰ νὰ τὸ ἀλλοιῶσι. Ἐπειτα πηγαῖναν καὶ κατελάμβαναν τὶς θέσεις τους ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἐβγαίναν μὲ τὴ σειρὰ τους. Ἐξάρνα, σάλπιγγες ἀνηγοῦσαν. Ἦταν τὸ σύνθημα τῆς ἐνάρξεως τῶν ἀγῶνων. Διαδοχικῶς οἱ μονομάχοι ἀρχίζαν νὰ παλεύουν, ὑπὸ τοὺς ἴηους σαλπύγγων καὶ κεράτων. Οἱ «διεπύλοισι» μισογύμνοι, χωρὶς ἄλλο ὄπλο ἀμύνει παρὰ ἓνα δίχτυ, κρατῶντας στὰ χεῖρά τους μίαν τριάννα καὶ ν' ἓνα μαχαίρι ἐξορροῦσαν στὸ στοίβο, παρακολοῦθούμενοι ἀπὸ ἄλλους μονομάχους πού φοροῦσαν περιεκαλαῖα καὶ κρατοῦσαν ἀσπίδα καὶ ξίφος ἢ καταδιώκοντας τοὺς Γαλάτας μονομάχους, οἱ ὁποῖοι, καθὼς ἦσαν βαρεῖα ὀλιόμηνοι, τοὺς ἐπερίμεναν γοατιστοί. Οἱ δικτυβόλοι ἐπεδίωκαν νὰ σκεπάσουν μὲ τὸ δίχτυ τους τὸν ἀντίπαλό τους, νὰ παραλύσουν ἔτσι τὶς κινήσεις του καὶ νὰ τοὺς καταφέρουν τὸ θανάσιμον χτύπημα. Οἱ Σαρνίται πάλι, προστατευόμενοι ἀπὸ μεγάλαις τετραγῶνας ἀσπίδες ἵψους ἐνὸς ἀνθρώπου, διασταίρωναν τὰ κοντὰ ξίφη τους μὲ τὰ χαμπιλωτὰ σπαθία τῶν Θρακῶν μονομάχων. Οἱ ἱππεῖς μονομάχοι, ὀλιόμηνοι μὲ μακρὰς λόγγες, ὀρροῦσαν ὁ ἓνας ἀπάνω στὸν ἄλλο καλπάζοντας. Ἦσαν καὶ οἱ ἀρηματῆλαι μονομάχοι οἱ ὁποῖοι ἐμάχοντο ἀπὸ τὸ ἕφος ἀκόμη τῶν πολεμικῶν των ὁρμάτων. Οἱ μονομάχοι ποτὲ ἐμάχοντο μεμονωμένον ἓνας πρὸς ἓνα, καὶ ποτὲ καθ' ὀμίλους, ὁπότε γινόταν ἀληθινὴ μάχη. Καὶ γιὰ νὰ μὴν ὑπάρχῃ φόβος νὰ τὸ σῶσι κανεὶς τους ἀπὸ τὸν ἀγῶνα, περιστοιχίζοντο ἀπὸ δούλους, οἱ ὁποῖοι ἀνάγκαιαν ὅσους λιποψυχούσαν νὰ συνεχίζουσι τὴν πάλη, μὲ καρτωτικές ἢ μὲ φλογισμένα σίδηρα. «Χτυπάτε τον, κάρτε τον, φώναζαν στὶς περιπτώσεις αὐτὰς οἱ ἀδυσώπητοι θεαταί, φοβᾶται μήπως σκοτωθῇ!».

Ἡ ἐξέλιξις τῆς μονομαχίας δὲν ἦταν πάντοτε ἡ ἴδια. Ἄλλες φορὲς ὁ ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους ἐπάρτε κάτω θανάσιμα πληγωμένος, ὁπότε τὸ πλῆθος ἀποθέωνε τὸ νικητὴν μὰ ἄλλοτε πάλι, ὕστερα ἀπὸ μακρὸν ἀγῶνα, κανεὶς δὲν ἐτραυματίζετο σοβαρῶς, σταματοῦσαν τὴν πάλη καὶ οἱ δύο ἀντίπαλοι ἐβγαίναν ἀπὸ τὸ στοίβο. Ἦταν ἀκόμη καὶ περιστάσεις κατὰ τὶς ὁποῖες ὁ ἓνας τῶν μονομαχῶν ἐτραυματίζετο σοβαρῶς καὶ δὲ μπορούσε νὰ ἐξακολουθῆσῃ τὸν ἀγῶνα. Ἄν ἦταν περῆσανος ἢ εἶχε βαρεθεῖ τὴ ζωὴ, καταβάλλοντας

μιά υπερτάτη άμυνα, άφηνε τόν αντίπαλό του νά τόν άποτελειώσῃ. Άν όμως άγαπούσε τή ζωή, όμολογούσε τήν ήττα του, έπερτε καταγής και με τó χέρι ήρωϊκόμω ζητούσε έλεος. Οί θεαταί τότε εόσλευαν τά μαντήλια τους ή ύψωναν τά χέρια τους, πράγμα πού εσήμαινε νά πάη ό άγών.

Τότε ό τραυματισμένος έγκατέλειπε τó στοίβο και πήγαινε νά περιποιηθῆ τις πληγές του. Μά όταν οί θεαταί κατέβραζαν τó χέρι τους προς τή γη, αυτό εσήμαινε ότι δέ χωρούσε οικτος για τó νικημένο : 'Ο νικητής έπρεπε νά τού καταφέρῃ τó άποτελειωτικό χτύπημα και νά τόν θανατώσῃ.

Μετά τó τέλος κάθε μονομαχίας, γινόταν ένα μικρό διάλειμμα κατά τó οποιο οί δούλοι άδειάζαν τó σταύλο από τά πτώματα. Φοροδσαν ειδικώς γι' αυτή τή δουλειά τά ρούχα και τά έμβλήματα τού Χάροντος ή τού 'Ερμού, ό οποίος συνώδεσε τούς νεκρούς στόν 'Αδη. 'Αγγίζαν πρώτα τά πτώματα μ' ένα φλογισμένο σίδερο για νά βεραιωθοῦν ότι δέν έδιναν σημεία ζωής και έπειτα τά μετέφεραν έπάνω σέ φορεία, ενώ άλλοι δούλοι έξαφάνιζαν τά αίματα σκορπίζοντας άμμο στόν τόπο τής πάλης.

Οί μονομαχίες αυτές διαρκούσαν δύο, τρεις και πολλές φορές όχτώ ήμέρες. Σκοτωνόντουσαν δέ κατά τή διάρκειά τους σαράντα, εξήντα και εκατό μονομαχοί. 'Η έπιτυχία τών εορτών αυτών εξηγήταό από τó μεγάλο άουθμό τών θυμάτων.

'Υπάρχε κ' ένα άλλο είδος μονομαχών, οί λεγόμενοι *θ ρ ι ο μ α χ ο ι* οί οποίοι επάλευαν όχι πιά με άνθρώπους αλλά με άγρια ζώα. Φορούσαν συνήθως ένα χιτώνα, δέν είχαν ούτε περιεκαλαία, ούτε θώρακα και τó μόνο τους σπλο ήταν μια λόγχη ή ένα ξίφος. 'Ολη τους ή δύναμις βρισκόταν στην ευκινησία τους και στην ψυχραιμία τους. Οί θηριομαχοί αυτοί μπορούν νά θεωρηθοῦν ως οί πρόδρομοί τών σημερινών ταυρομάχων. Αυτοί όμως έμάχοντο με κάθε είδους θηρία. Για νά καταβάλουν τις άρχονδες τους κατάρφοναν χτυπήματα στό κεφάλι, για νά νικήσουν τούς λέντες τους έφρριζαν ένα χιτώνιο στά μάτια. 'Εναντίον τών ταύρων χρησιμοποιούντο κομμάτια κόκκινου ύφραματος τά οποία τους έξερέθιζαν. 'Επειτα δέ, ενώ οί ίππες κατεδίωκαν τόν ταύρο μέσα στό στοίβο, αυτοί τόν παρακολουθοῦσαν, παρενοχλώντας τον και όταν βλεπαν ότι είχε έξαντληθεί πιά τού καταφρναν τó θανάσιμο χτύπημα. 'Επίσης οί Ρωμαίοι ήρέζοντο πολύ σέ άγώνες μεταξύ θηριών. 'Εβραζαν στό στοίβο ύαινες, τίγρεις, ελέφαντες, ζινόκερους, ίπποποτάμους και χτυτώντας τα ή καίγοντάς τα τά έξερέθιζαν και όμοιζαν τó ένα άπάνω στό άλλο. Τó τί επακολουθοῦσε τότε ήταν τρομερό και άπεριγράπτο. Σέ πολλές από τις θηριομαχίες αυτές, έπι Νέρονος προπάντων, μετά τó τέλος τού άγώνος, έμεναν ψόφια στό στοίβο άπάνω από 500 θηρία !...

Κάποτε, έπι Σεπτίμου Σεσήρου, όλος ό στοίβος είχε μετασχηματισθεί σέ τεράστιο καράβι. 'Εξαφνα οί πόρτες τών όπογειών άνοιξαν και ένα πλήθος θηριών έξέρρησε προς όλες τις διευθύνσεις : άρκουδες, λιοντάρια, πάνθηρες, τίγρεις, κλπ. 'Αμέσως αυτά άρχισαν νά άλληλοσπαράζονται. Τó θέαμα ήταν τρομερό και μεγαλοπρεπές. Κατόπιν έφριπτοι κυνηγοί σκότωσαν με τά τόξα τους οσα θηρία επέζησαν. Μιά άλλη φορά πάλι, οί θεαταί είδαν νά βγαίνή από τó έδαφος τού στοίβου, ένας 'Ορφεύς, με τή λύρα στό χέρι, ό οποίος επανήρχετο δήθεν από τόν 'Αδη. 'Ο 'Ορφεύς αυτός τραγουδούσε κ' όλη ή φύσις γύρω φαινόταν συγκινημένη άπ' τó τραγούδι του : Τά δέντρα και οί βράχοι τών άκολουθοῦσαν, πουλιά πετοῦσαν πάνω άπ' τó κεφάλι του και ζώα παντός είδους τόν κεριστοίχιζαν. 'Εξαφνα ένα πλήθος θηριών ώρμησε μέσ' στό σταύλο. Τó φαντασμαγορικό αυτό θέαμα διελύθη και τó άλληλοσπαράγμα άρχισε άμέσως.

'Όταν ύστερ' άπ' αυτές τις αίματοχυσίες, ήθελαν νά ξεκουράσουν κάπως τούς θεατάς, τούς παρουσίαζαν διάφορα γυμνασμένα ζώα : άρκουδες πού στεκόντουσαν όρθιες στά πισινά τους πόδια ή πού οδηγούσαν ως άμαξάδες άμάξια με δύο άλογα, λιοντάρια πού κυνηγοῦσαν και έπιαναν λαγούς και τούς ξανάφρναν ζωντανούς μέσ' στό στόμα

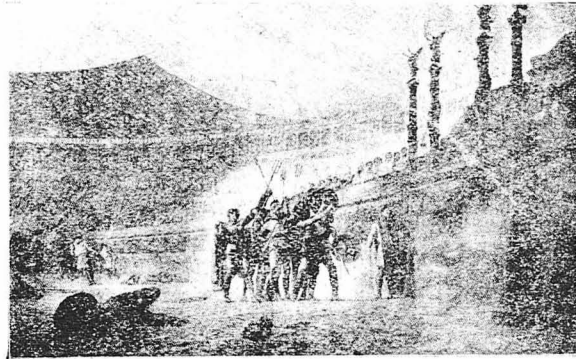
τους, ελέφαντες πού χόρευαν υπό τούς ήχους κυμβάλων και άλλους πού γυμνασμένως άζόμην, πού έγραφαν έπάνω στό χόμα λατινικές λέξεις. 'Όπως βλέπετε, άπ' αυτά, καμμιά από τις έπιδείξεις τών σημερινών ίπποδρομιών δέν είνε καινούρια.

Οί Ρωμαίοι είχαν έφευρεί άκόμη ένα 'τρούκ', πού γίνεται και σήμερα στά ίπποδρόμια. 'Ενα ύδραγωγείο συγκοινωνούσε με τά ύπόγεια τού άμφιθεάτρου και χάρις σ' αυτό μπορούσαν νά μεταβάλουν, όπότε ήθελαν, τó στοίβο σέ τεχνητή λίμνη βαθειά, γεμάτη ψάρια και παντός είδους θαλάσσια τέρατα. Στις λίμνες αυτές, μεταξύ τών άλλων θεαμάτων, γινόταν ή άναπαράστασις τού δράματος τής 'Ηρώδης και τού Λεάνδρου ή τής ναυμαχίας τής Σαλαμίνας.

Τó θέαμα όμως τó οποιο κυριολεκτικώς ξετρούλλαινε τούς Ρωμαίους ήσαν οί περίφημες άρματοδρομίες, οί οποίες όπως τó λέει κ' ή λέξις ήταν άγών άρμάτων ζευγμένων με δύο, με τέσσερα και με έξη άλογα. Οί άρματοδρόμοι ήσαν άνθρώποι τής καλλιτέρας κοινωνικής τάξεως από τούς μονομαχοί. Μ' όλα ταύτα όμως σέ κάθε στιγμή ρισκοκινδύνευαν τή ζωή τους για νά διασκεδάσουν τούς συμπολίτες των. Πριν άρχίσει ό άγών τά άρματα παρετάσσοντο στη γραμμή. Τó σύνθημα τής έξκινήσεως τó έδινε ό έπόπτης τών άγώνων πετώντας μέσα στό στοίβο ένα λευκό πανί. 'Αμέσως τά άρματα έξορροῦσαν με όλη τους τήν ταχύτητα. Τó βραβείο έδίδετο σ' εκείνον πού ή άρχονταν πρώτος, άφού ήθε έκανε εντά φορές τó γύρο τού στοίβου. Τά δυστυχήματα στις άρματοδρομίες ήσαν συχνότατα προσεγγόμενα είτε έξ συγκρούσεως, είτε έξ ανατροπής τών άρμάτων.

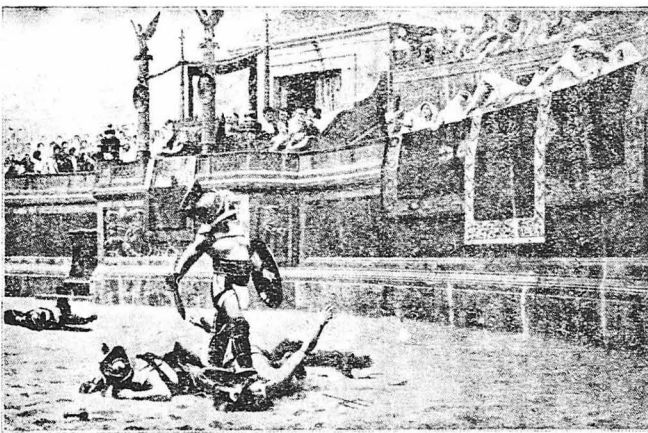

Νικημένος μονομαχος πού ζηταί έλεος. ('Εργον τού Τζακού).

ΧΑΙΡΕ, ΚΑΙΣΑΡ, ΟΙ ΜΕΜΑΘΘΑΝΑΙΟΙ ΣΕ ΧΑΙΡΕΤΟΥΝ !

Αυτή τή φράση έλεγαν οί μονομαχοί πριν άρχίσουν τόν άγώνα τους, καθώς παρήλθαν από τού αυτοκρατορικού θεατρού. Οί μονομαχίες αυτές είχαν πολυάριθμα θήματα τα οποία έφρόντιζαν και άπέσυραν από τó στοίβο οί δούλοι.

ΘΑΝΑΤΟΣ ΣΤΟ ΝΙΚΗΜΕΝΟ

'Ενώ ό νικημένος εκλιπαρεί τó έλεος τών θεατών, εκείνοι καταβάζοντας τó χέρι τους ύποδεικνύουν στό νικητή ότι πρέπει ν' άποτελειώσῃ τó θύμα του.

Τόσο για τούς άρματοδρόμους όσο και για τούς μονομαχοί, τó βραβείο τής νίκης ήταν ένα όλογο φούκος χρυσού και σημαντική χρηματικά ποσό. Τά εισοδήματα τών πρωταθλητών αυτών, ίσοδυναμοῦσαν, όπως γράφει κάποιος σύγχρονος με τó εισόδημα εκατό δικηγόρων ! Σέ ηλικία 22 ετών κάποιος μαθηός άρματοδρόμος λεγόμενος Κρέσενος είχε κερδίσει, όπως είνε γραμμένο στην πλακα τού τάφου του, 1.558.346 σηστερτίους (δηλαδή 380.000 προπολεμικά γαλλικά φράγκα). Πολλοί μάλιστα άπ' αυτούς μόλις έκαναν περιουσία, κατέθεταν τά όπλα τους στά προπύλαια τού ναού τού 'Ηρακλέους και άπεσόντο, για νά ζήσουν ήσυχoi, στην έξοχή. 'Όπως κ' οί ταυρομάχοι, γινόταναν τó αντίκειμενο τών παιδ ζολακευτικών εκδηλώσεων : οί ποιηταί έξμηνούσαν τά κατορθώματά τους και οί πλούσιοι δέν τούς λημονούσαν στη διαθήκη τους. Οί εϊζόνες τους έξωγραφίζοντο σέ διάφορα σημεία τής πολεως τών ή έξαράσσοντο στις πέτρες τών δαχτυλιδιών.

Μέσα στη μέθη αυτή τών διασκεδάσεων ό λαός λημονούσε κάθε άλλο. 'Εντωμεταξύ δέ οί βάρβαροι απέκλειαν άπ' όλες τις μεριές τή Ρωμαϊκή αυτοκρατορία.

'Η κατάπτωσης είχε αρχίσει...